

te en romanès, en dialectes alt-italians i rètics, i en diverses formes antigues i dialectals modernes del N. i del S. de França.

El francès modern *fraise* (> castellà *fresa*), que havia estat *fraire* en el segle XVI, com he demostrat en el DECH sembla ser evolució fonètica de FRAGARIA, que era el nom de la maduixera en llatí. En els Pirineus tenim ja *harága* a quasi tota la Vall d'Aran (variant *heraga*, *iraga* en algun poble), continuació fonètica normal de FRAGA en la fonètica gascona, i formes homòlogues d'aquesta continuen al llarg del Pirineu fins al Bearn (Rohlf, *Le Gc.*, § 269).

En una part de la Romània FRAGA fou substituït per un seu diminutiu ll. vg. *FRAGŪLA (REW, 3478, 3480), d'on vingué l'it. *fràgola*, amb algunes variants de parlars alt-italians i rètics. Ara bé això ha restat en la forma *fraula*, que és pròpia de València i Mallorca, i potser s'heretà del mossàrab (*fraura* T. Llorente). Això és el que admet Simonet, recolzant en un nom de lloc *furǵulit* (a interpretar *Forgolet*) que el valencià Aben al-Abbar (2.ª meitat del S. XIII) dóna com a nom d'un lloc de la Serra Segura, prov. Jaén.¹ En tot cas «*fraula*» per «*fresa*» ja figura com a valencià en Carles Ros (1762), p. 115, en Sanelo i en el DAG., i *fraulera* com a nom de la planta en Cavanilles, *Obs.* II, s. v. També consta *fraula* com a mall. en DAG., *DAmen.* i ja DFgra. («*fresa*; *fraula grossa*: *fresón*»); Ll. Riber parlant de Lluc ens consta que «gramponaven les tímides maduixes, que allà en dèiem *fraules*» (*IdOr* VI, 96).

DERIV.: *Fragària*; *fraguera* (Aneu). *Fragassa*. *Fragasta* que Eiximenis anomena com a nom d'una planta que es fa en el P. Val. («abunda en precioses herbes --- caledònia, besoludí, *fragasta*, herba pastoral», citat DAG. i *AlcM*) deu venir d'un *FRAGASTRA amb el sufix -ASTER, -ASTRA, que en llatí funciona lliurement com a diminutiu i pejoratiu: format com MENTASTRUM 'menta borda' (> cat. i aran. *mentraste*, *mendraste*), i amb dissimilació com en *madrasta* MATRASTRA, *preste* < *prestre*, etc. *Fraulera* (Cav., supra). *Fraular* col·lectiu (mall. *DAmen.*; *fraurar* val. Morales).

¹ Però és un fonament molt incert, car igual podria ser un derivat del tipus FARGA/FARGALADA, o bé un equivalent de *Ferigolet* 'farigolar'. Com que la vocal de la síl·laba inicial no és gaire conciliable amb la A llatina, però sí plenament (donada la fonètica mossàrab) amb això últim, més aviat em decantaria per això.

Fragalada, V. *fargalada* (FARGA II) *Fragància*, *fragant* 'flairós', V. *flaire* *Fragant*, V. *flagrant* *Fragària*, *fragassa*, *fragasta*, V. *fraga*

FRAGATA, de l'it. *fregata* (dial. *fragata*) id., d'origen incert; havent fracassat totes les temptatives etimològiques que s'han fet, totes a base del concepte modern de la fragata com un vaixell de gran i alta arboradura, i havent estat la fragata fins al S. XVII una xalupa lleugera, remolcada generalment pels navilis grossos, és versemblant que vagi rebre el nom de l'ús que se'n feia en cas de naufragi, per abreviació de

naufragata o *barca naufragata*, on la primera síl·laba *nau-* es degué pendre per una variant del nom genèric de tota embarcació, cat. i port. *nau*, cast. *nao*, it. *nave* □ 1.ª doc.: en català i castellà des de 1533; fr. *frégate* 1525; it. *fregata* c. 1350.

En català es troba només des del S. XVI: «descobriren tres vexells, dos cayres <'egipcis'> y altre llatí --- e lo llatí era una *fragata* de deu banchs per banda» que el DAG. cita d'un viatge a Terra Santa, per Matas. Ja n'hi ha d'altres testimonis del mateix segle, entre altres el d'OPou «*fragata*: phasellus, navis monocrotata» (*TbPu.*, 68), on consta, doncs, com una embarcació lleugera (*phasellus*) i d'una sola coberta (*monocrotata*). No solament no és cert el supòsit que en català no hi hagi formes amb vocalisme *fre-* (que Terlingen pren com a raó per rebutjar que el català intermediés entre l'italià i el castellà), sinó que ja n'hi ha de bastant antigues i de valencianes: el DTo. (1653) no dóna *fregata* més que com a remissió a «*fragata*, bergantí o barca lleugera», però el Lacav. li dóna la preferència «*fregata* o *fragata*, nau de orla baixa: lembus»; i a les costes del Montgó i Cap de St. Antoni, a Dènia, prop del Cap de la Nau, hi ha una gran rocassa que anomenen «La Creu de la *fregata*» (1963). És clar que *fragata* no és menys antic, i en tot cas més corrent. En castellà es troba *fragata* per primer cop en una carta des de Nàpols de 1535, i és freqüent des del S. XVI (Terlingen, 245).

Des d'Itàlia el mot es va propagar a les diverses llengües romàniques i altres, però en totes és d'aparició més tardana. El fr. *frégate*, des del S. XVI, i allà apareix per primer cop en un text marsellès de 1525, on la variant *fragate* (després *fragate* 1546, *fregatte* 1543, *RFGn.* xxxii, 68). També va passar a l'àrab modern i al turc i a les diferents llengües germàniques [S. XVI], esclaves, etc. Però a Itàlia ja tenim *fregata* en el Boccaccio, c. 1350, i el 1362 reapareix aquesta forma en una carta llatina de la reina de Nàpols, si bé escrita a Provença. Aquesta anterioritat cronològica, i la terminació inequívocament italiana -ata, indiquen clarament que aquest és l'idioma que va donar origen al mot.

Per a aqueixos fets i per a una discussió de les diverses etimologies proposades, veg. Vidos, *Parole Marine.*, 406-12, i Jal en els articles corresponents. L'explicació de Bruch (*ZFSL* LII, 476), àr. *harragât*, plural de *harrâqa*, 'vaixell incendiari', xoca amb tota mena de dificultats, entre altres la impossibilitat fonètica d'explicar la caiguda de la primera vocal davant *rr*; i les altres etimologies proposades no presenten menys dificultats; de manera que hi ha quasi unanimitat dels etimòlegs (V. darrerament el *Diz. di Marina*) per declarar-lo d'origen inconnegut.

La temptativa última de Vidos, en *Parole Marina-resche*, de ressuscitar l'ètimon de Jal, gr. *ἄρακτος* 'sense pont (aplicat a una nau)', està ben lluny de ser acceptable com observava ja G. Mayer, *VRom.* v, 219): suposar que aquest mot es vagi canviar en *afracâta per influència del ll. *navis barbotata* o *incamatata* 'nau protegida amb posts o cuiros', a part de fundar-se en